

**Az előadás korábbi változata elhangzott
'Az angol helyzete Magyarországon' c. konferencián
(ELTE BTK Angol-Amerikai Intézet, 2007. november 16-17.)**

Írásos változata megjelenés előtt:

Frank Tibor és Károly Krisztina (szerk.) *Az angol nyelv és kultúra helyzete Magyarországon*. Budapest: Tinta.

Kormányzás-fonológia (KLV 1985, KLV 1990, Charette 1991, Harris 1994 stb.; magyarul: Szigetvári 1998):

- a fonológiát és a szintaxist azonos (hasonló?) módszerekkel leírni (Elvek és Paraméterek, Projekciós Elv, kormányzás, Szoros Kormányzás, Üres Kategória Elve stb.)

- non-derivációs elmélet: szabályrendezéssel levezetés helyett ábrázolás-központúság, lokális forrás, input-orientáltság (vs. OT) (→ megszorítottság)

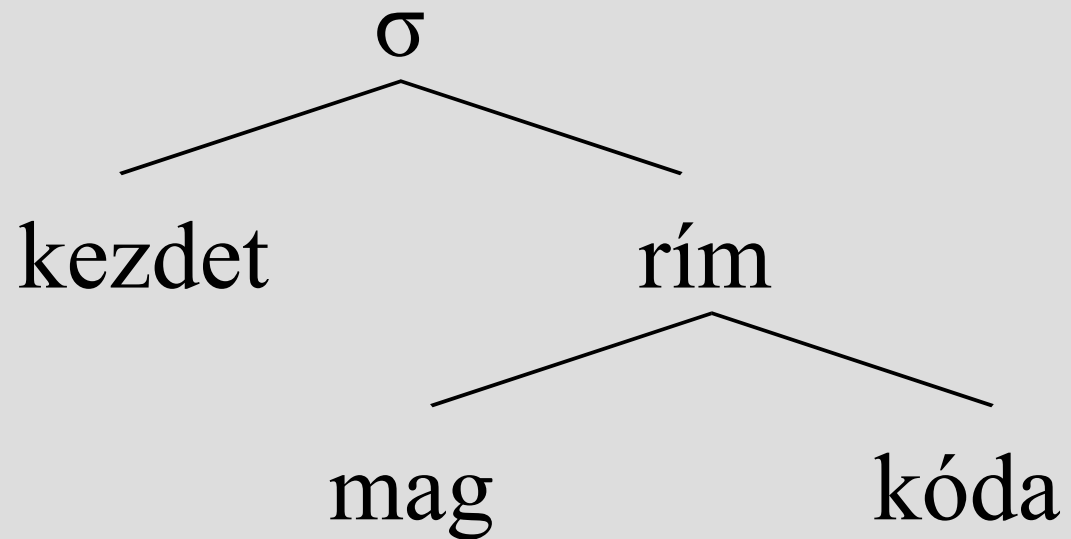
- Projekciós Elv → üres kategóriák (hiátustöltés, magánhangzó ~ semmi váltakozások)

(- melódia: Elemelmélet)

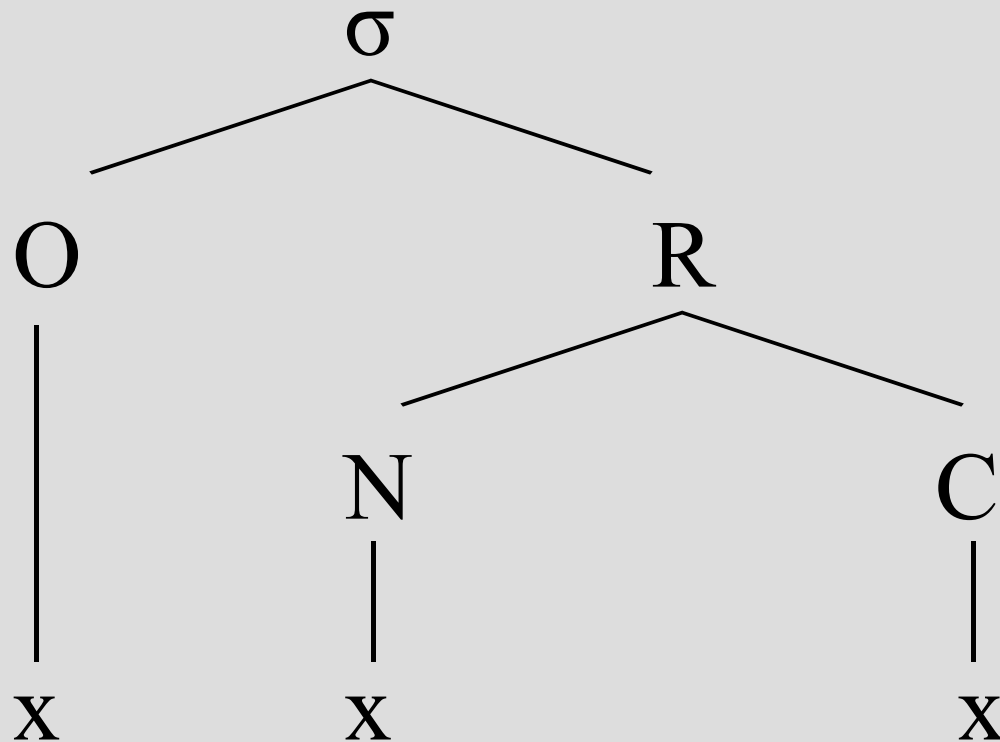
(- fonológia és morfológia viszonya: analitikus vs. nem analitikus tartományok)

- a fonológia számára csak a fonológia szolgáltat bizonyítékokat: fonológiai motiváció a szerkezet elemeinek → motiválatlan szótagösszetevők elvetése

Hagyományos szótagszerkezeti ábrázolás:

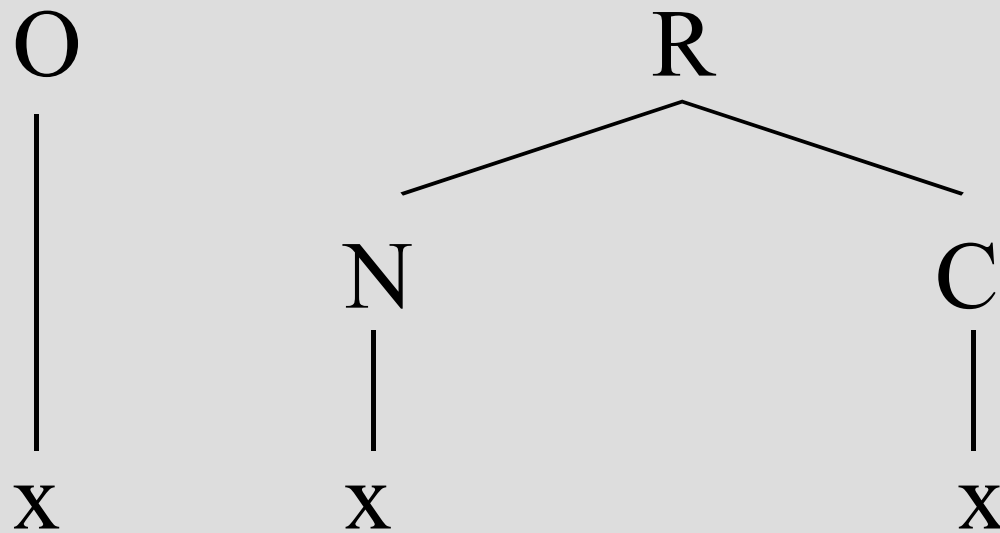
Hagyományos szótagszerkezeti ábrázolás:

O = kezdet; R = rím; N = nukleusz; C = kóda; x x x = időzítőtengely

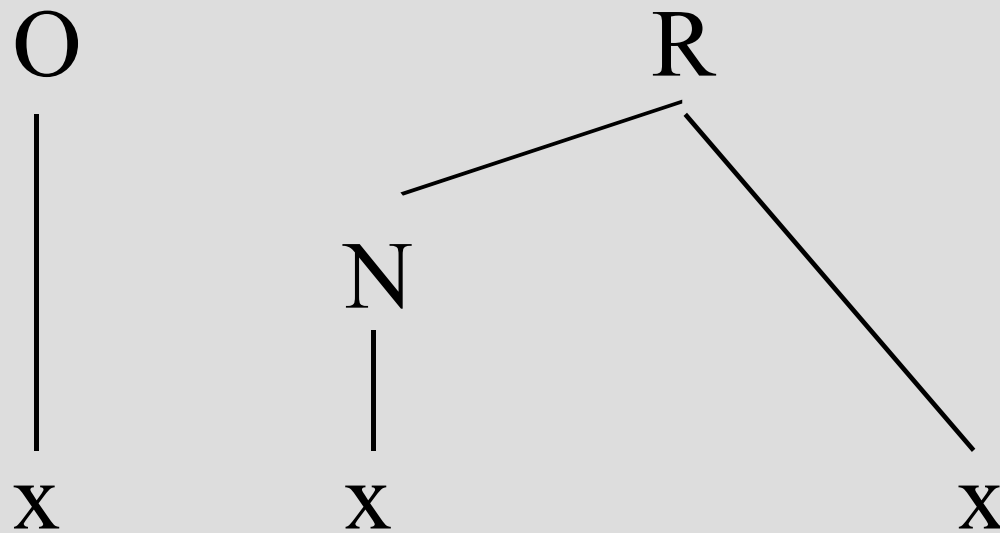
Klasszikus GP:

a szótag nem összetevő

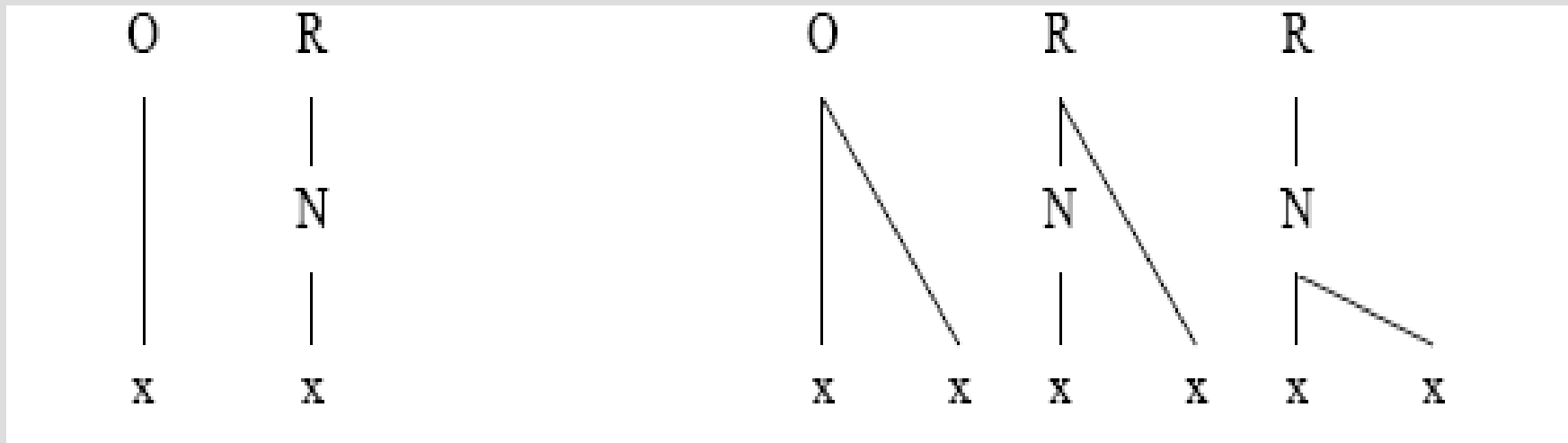

Klasszikus GP:

a kóda nem összetevő

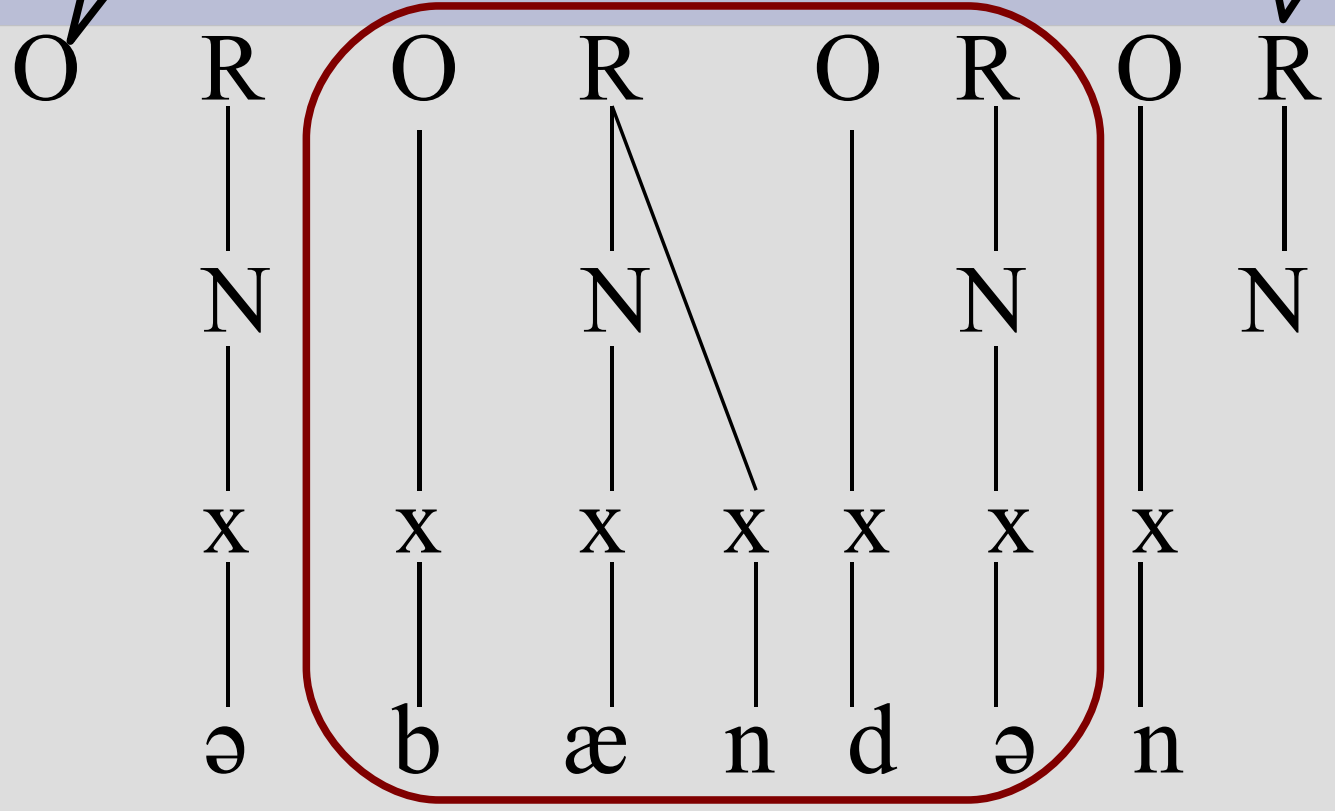
Lehetséges szótagösszetevő-típusok a Klasszikus Kormányzás-fonológiában:

üres
szótagkezdet

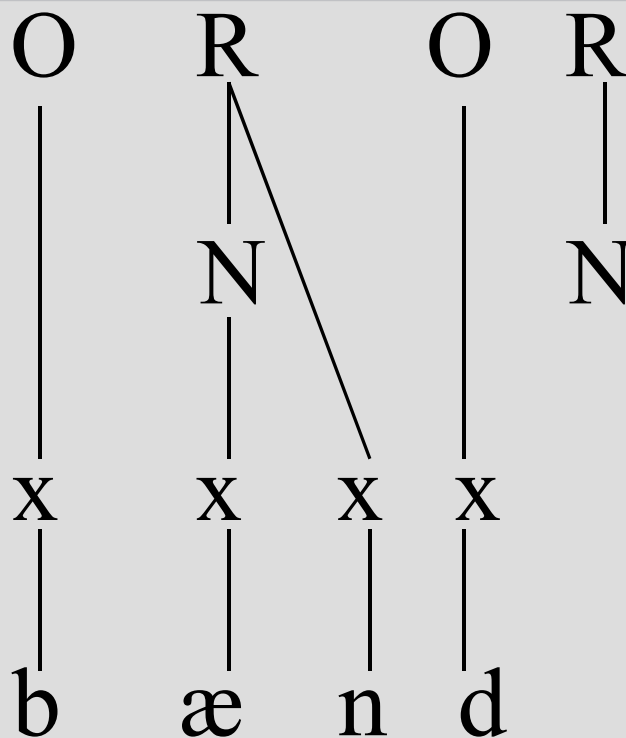
Példa:

szóvégi
üres N (FEN)

pl. hangsúlykijelölés: jobbról balra, szótagsúly-érzékeny:
 -do(n) könnyű szótag(ként viselkedik) -> nem hangsúlyos
 -ban- nehéz szótag -> hangsúlyos
 vö. *uníte, achíeve; tormént, eléct*

A szótagszerkezet a szegmentumok belső szerkezete által meghatározott kormányzási (= függőségi) viszonyok alapján épül fel.

A nyelvek szótagszerkezeti különbségeit paraméterbeállítások hozzák létre, pl.:

- elágazó rím? [ON/OFF]
- szóvégi (azaz: tartományvégi) üres szótagmag? [ON/OFF]

A Szigorú CV-fonológia (vagy CVCV-fonológia):

- a Klasszikus Kormányzás-fonológia meglátásait továbbvive új típusú fonológiai vázszerkezetet vezet be:
- a szótag összetevői és az időzítési viszonyok szigorúan váltakozó C (= mássalhangzós) és V (= magánhangzós) pozíciókból álló tengellyé olvadnak össze
- a szótagszerkezet parametrikus különbségeit a szerkezet elágazási lehetőségei helyett (is) az üres pozíciók engedélyezési feltételei fejezik ki

" syllable structure universally, i.e. regardless of whether the language is templatic or not, reduces to CV "

(Lowenstamm 1996: 419)

**Példa
templatikus
nyelvből:**

Marokkói arab (Kaye 1990):

(tan) kdīb 'I lie'

tan kīdbu: 'we lie'

igei gyök: |kdb| 'lie'

mögöttes ábrázolás: *kVdVb*

**mögöttes
ábrázolás:**

C	V ₁	C	V ₂	C	V ₃
k		d		b	

Az üres nukleuszok engedélyezése: Szoros Kormányzás

A Szoros Kormányzás

Az α magpozíció szorosan kormányozza a β magpozíciót, ha

- (a) α szomszédos β -val a megfelelő vetületen; és**
- (b) α maga nincs szorosan kormányozva.**

Szorosan kormányzott üres magpozíció kiejtetlen maradhat.

Szorosan nem kormányzott magpozíció default mechanizmussal interpretálódik.

(A Klasszikus GP-s definíció (c) feltétele, miszerint "α-t és β-t nem választja el kormányzási tartomány" szükségtelen a CV-fonológiában.)

**Példa
templatikus
nyelvből:**

Marokkói arab (Kaye 1990):

(tan) kdīb 'I lie'

tan kīdbu: 'we lie'

igei gyök: |kdb| 'lie'

mögöttes ábrázolás: *kVdVb*

**mögöttes
ábrázolás:**

C	V ₁	C	V ₂	C	V ₃
k		d		b	

**Példa
templatikus
nyelvből:**

Marokkói arab (Kaye 1990):

(tan) kdīb 'I lie'

tan kīdbu: 'we lie'

igei gyök: |kdb| 'lie'

mögöttes ábrázolás: *kVdVb*

szoros
kormányzás (PG)

FEN
(parametrikusan
engedélyezett)

C	V ₁	C	V ₂	C	V ₃
k		d	i	b	

**Példa
templatikus
nyelvből:**

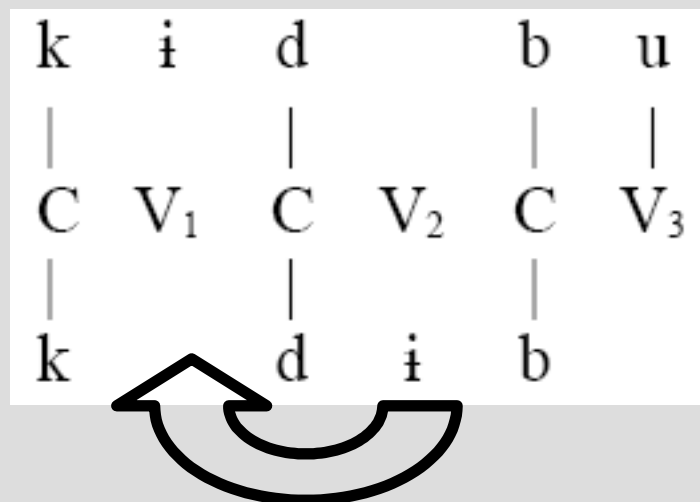
Marokkói arab (Kaye 1990):

(tan) kdīb 'I lie'

tan kīdbu: 'we lie'

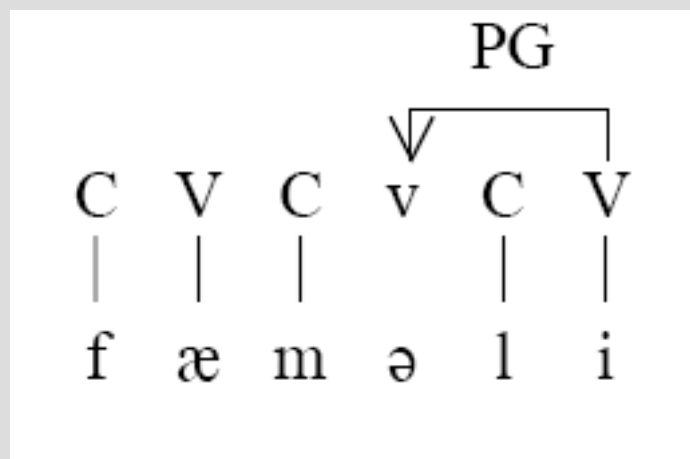
igei gyök: |kdb| 'lie'

mögöttes ábrázolás: *kVdVb*

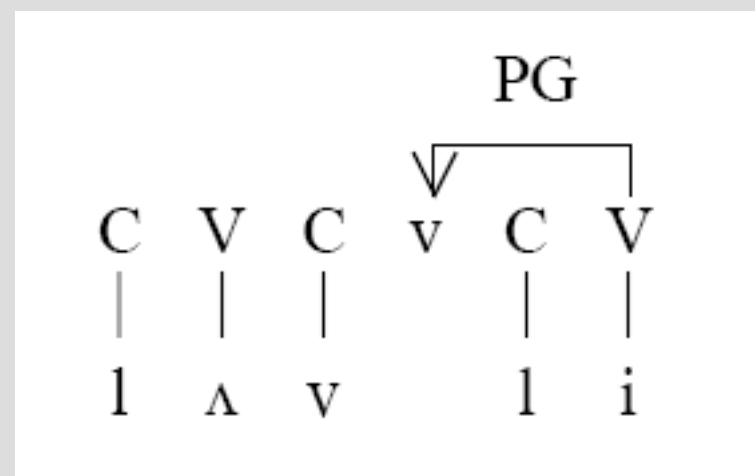

Projekciós Elv -> nincs újra- vagy átszótagolás!

Magánhangzó~semmi alternációk nem templatikus nyelvekben:

Projekciós Elv -> nincs újra- vagy átszótagolás!

Projekciós Elv -> nincs újra- vagy átszótagolás!

Szótagsúly:

hagyományos definíció: "hosszú mgh vagy zárt szótag"
u-ní<te> *e-léc<t>*

CV-fonológia:

Könnyű szótag:

C	V
α	β

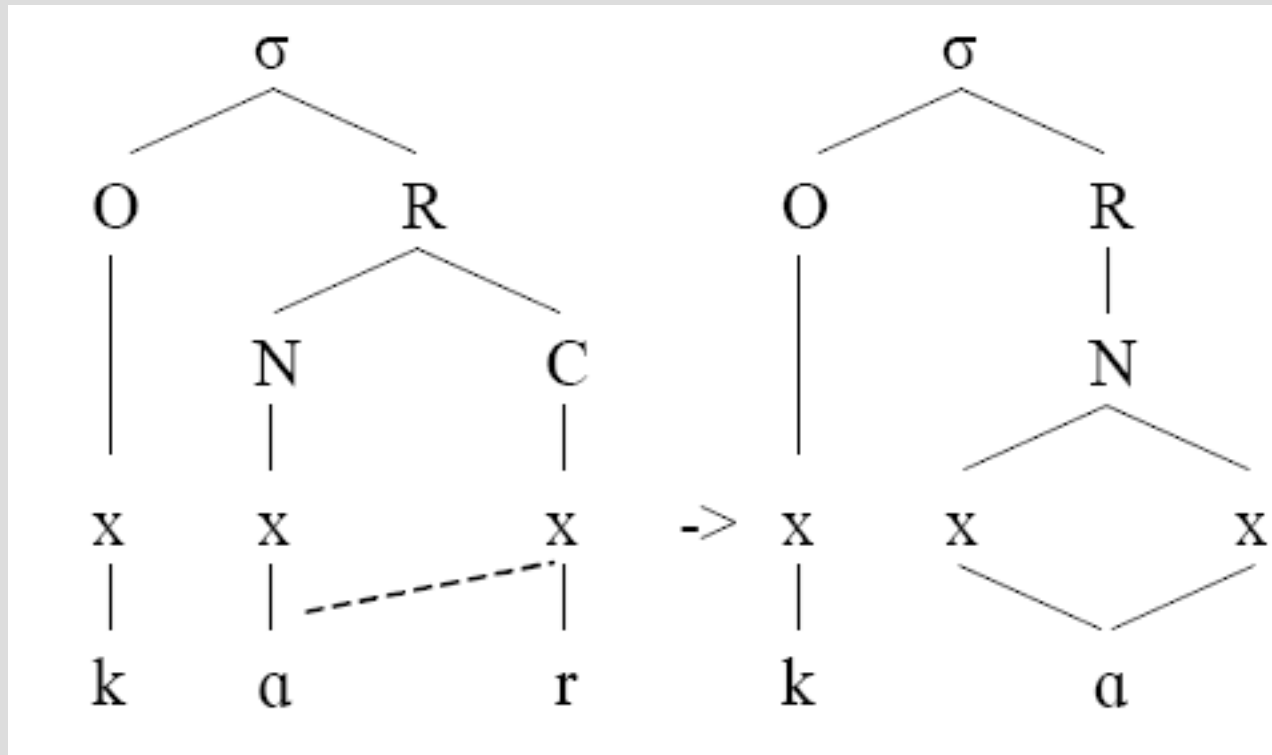
Nehéz szótagok:

C	V	c	V	C	V	C	v
α	β		γ	α	β	γ	

"két CV-egység"

pl. β mgh hangsúlyos = jobbról a második V

Pótlónyúlás - 1

átszótagolás!

Pótlónyúlás - 2

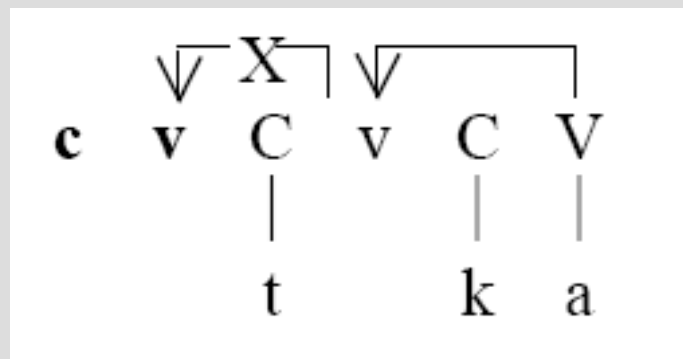
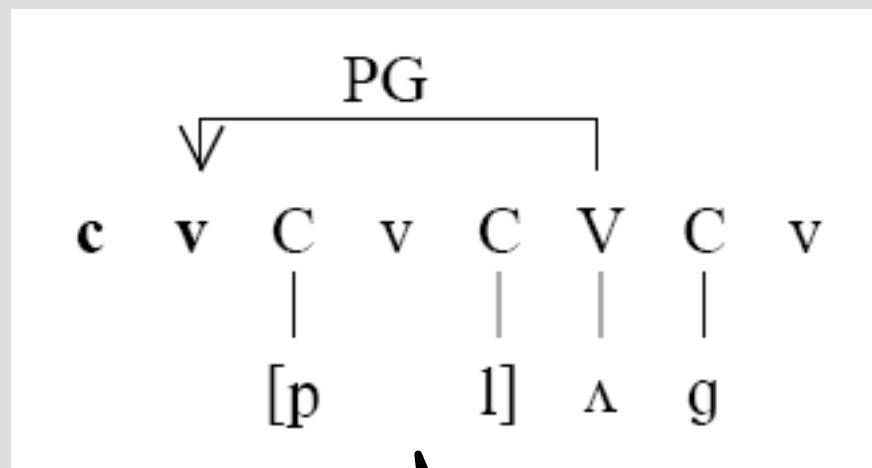
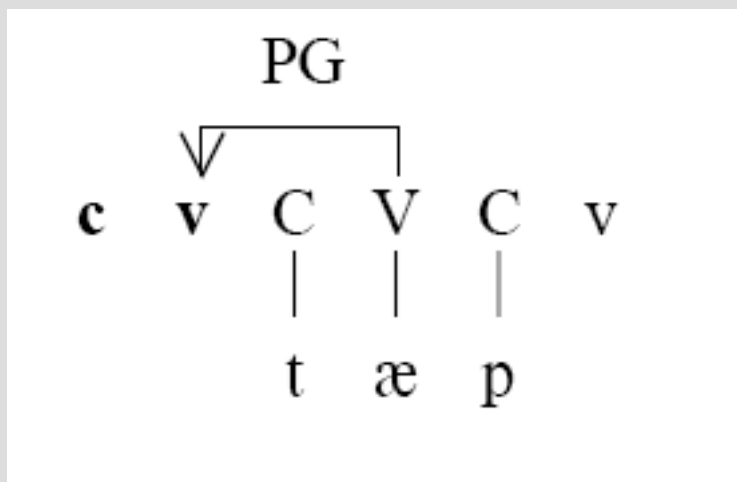
C	V	C	v
k	a	r	

C	V	c	v
		/	
k	a	(r)	

Projekciós Elv -> nincs újra- vagy átszótagolás!

Minden főbb szófajhoz tartozó szó bal szélét a hagyományosan #-tel jelölt határ fonológiai megtestesülése, egy üres CV-egység mutatja. (Lowenstamm 1999)

Fonotaktika:

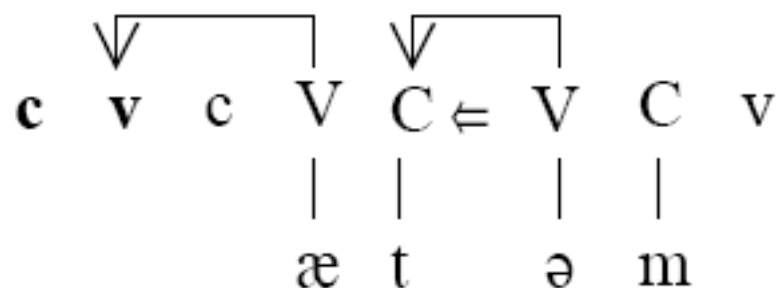

"zárt tartomány"

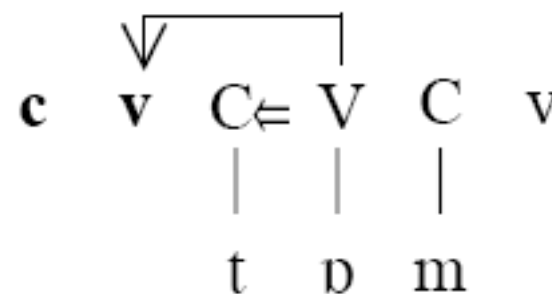
Minden főbb szófajhoz tartozó szó bal szélét a hagyományosan #-tel jelölt határ fonológiai megtestesülése, egy üres CV-egység mutatja.

Erős és gyenge fonológiai helyzet:

a. *atom*

b. *Tom*

(~Ségéral-Scheer 1999)

Hogyan fejt ki hatását a határjelölő CV?

- Tobias Scheer (megj. előtt): nincs jelen a lexikonban, morfo-szintaxis beilleszti, paraméter: csak a megnyilatkozás határán vagy minden szóhatáron

- itt: része az ábrázolásnak, de sorsa csak a szintaxis után dől el, az egyes szabály határozza meg, hogy figyelembe veszi-e (tehát a tartományán belülieket nem látja):

amerikai angol dialektus:

call 'hívni' =

call Anita 'hívni Anitát'

CV blokkol

hit 'megütni' vs.

hit Anita 'megütni Anitát'

CV nem (vagy másképp – ld. lent) blokkol

(a) beszúrás => be kell szűrni

=> nem kell beszűrni

azonos szintaktikai helyzetben egyszer jelen van a CV, másszor nincs, az alapján, hogy mi a megelőző szó utolsó szegmentuma

(b) „extra-prozodicitás” => jelen van és kifejti hatását, mivel az l-sötétedés tartományának határa

=> jelen van, de a flapping-szabály számára láthatatlan

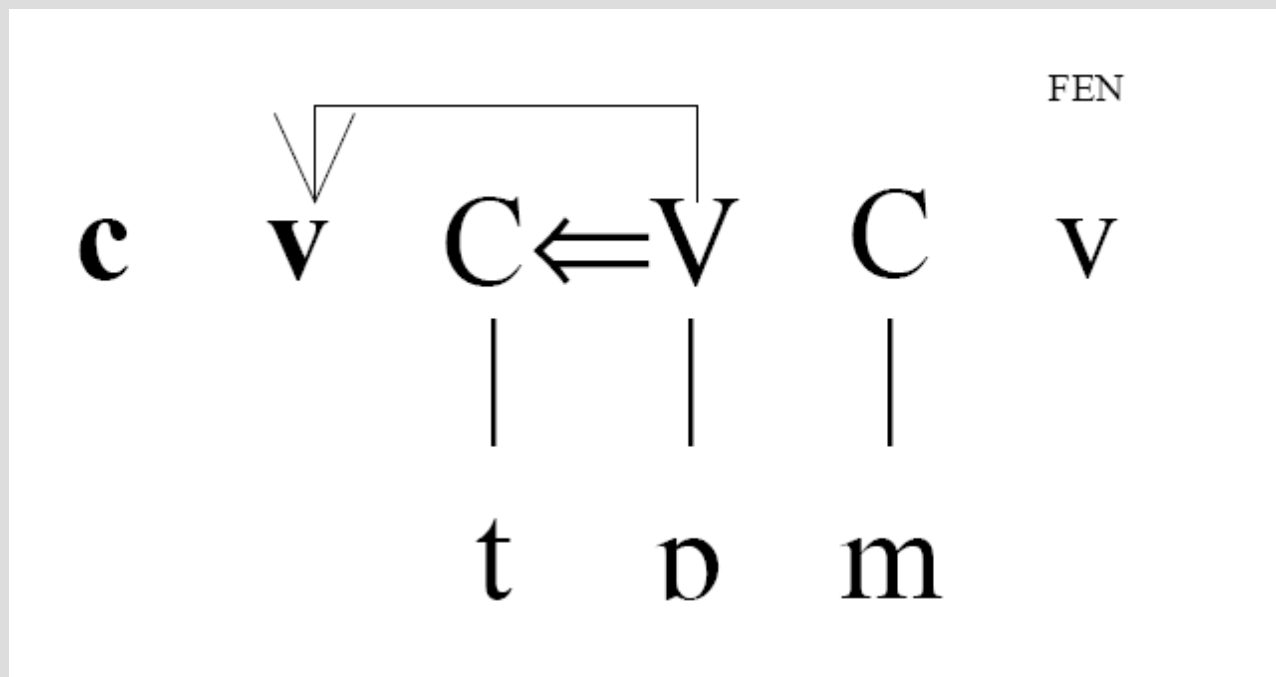
(~Balogné 2006)

Szóhatár és hangsúlyfüggő gyengülési folyamatok az angolban:

á[r]om 'atom', a[t^h]ómic 'atomikus';

hi[ʔt] me 'üss meg';

hi[r] Ánn 'üsd meg Annát', hi[r] Aníta 'üsd meg Anitát'

(1) A V->C irányú kormányzás a melódiák között hat.

(2) Hangsúlyos mgh csak szóhatárjelölő üres CV-t tud kormányozni.

(~Balogné 2006)

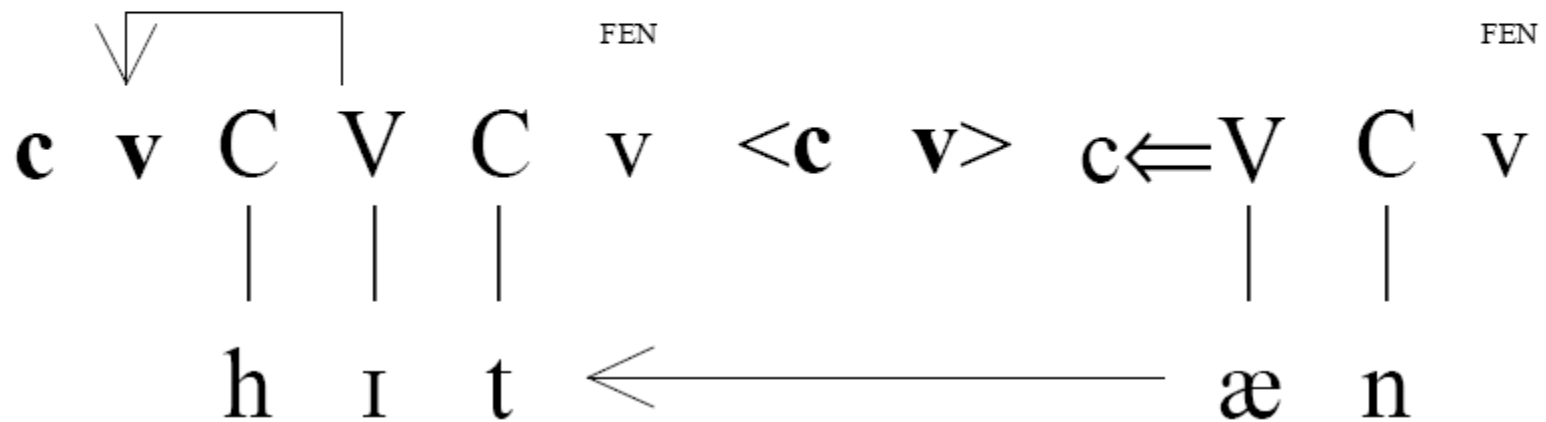
Szóhatár és hangsúlyfüggő gyengülési folyamatok az angolban:

á[r]om 'atom', a[t^h]ómic 'atomikus';

hi[ʔt] me 'üss meg';

hi[r] Ánn 'üsd meg Annát', hi[r] Aníta 'üsd meg Anitát'

hit Ann

= *hit Anita*

(~Balogné 2006)

Hivatkozások

- Charette, Monik (1991) *Conditions on Phonological Government*. Cambridge: CUP.
- Harris, John (1994) *English Sound Structure*. Cambridge, Mass. and Oxford: Blackwell.
- Kaye, Jonathan (1990) Government in phonology. The case of Moroccan Arabic. *The Linguistic Review* 6: 131-159.
- KLV 1985 = Kaye, Jonathan, Jean Lowenstamm és Jean-Roger Vergnaud (1985) The internal structure of phonological representations: a theory of charm and government. *Phonology Yearbook* 2: 305-328.
- KLV 1990 = Kaye, Jonathan, Jean Lowenstamm és Jean-Roger Vergnaud (1990) Constituent structure and government in phonology. *Phonology* 7: 193-231.
- Lowenstamm, Jean (1996) CV as the only syllable type. In Jacques Durand & Bernard Laks (eds.) *Current Trends in Phonology: Models and Methods*. European Studies Research Institute, University of Salford Publications. 419-442.
- Lowenstamm, Jean (1999) The beginning of the word. In John Rennison & Klaus Kühnhammer (eds.) *Phonologica 1996. Syllables!?* The Hague: Holland Academic Graphics.
- Scheer, Tobias (megj. előtt) *A Lateral Theory of Phonology. Vol 2: On Locality, Morphology and Phonology in Phonology*. Berlin: Mouton de Gruyter
- Ségéral, Philippe & Tobias Scheer (1999) *The Coda Mirror*. Ms., Université de Paris 7 & Université de Nice.
- Szigetvári Péter (1998) *Kormányzás a fonológiában. Általános Nyelvészeti Tanulmányok XIX*. Budapest: Akadémiai Kiadó: 165-213.

Ízelítő az angol nyelv magyarországi CV-fonológiai elemzéseiből 1:

- **Balogné Bérces Katalin (1997)** An analysis of shortening in English within Lowenstamm's CV framework. In: Kiss Z., Lukács Á., Surányi B., Szigetvári P. (eds.) *The Odd Yearbook 1997*. ELTE, Budapest: 23-36.
- **Dienes Péter - Szigetvári Péter (1999)** Repartitioning the skeleton: VC Phonology. Ms., ELTE, Budapest.
- **Szigetvári Péter (1999)** VC Phonology: A Theory of Consonant Lenition and Phonotactics. PhD disszertáció, MTA/ELTE, Budapest.
- **Dienes Péter (2000)** VC Phonology: a theory of consonant lenition and phonotactics. Szakdolgozat, ELTE, Budapest.
- **Szigetvári Péter (2000)** Why CVCV. In Varga László (ed.) *The Even Yearbook 4 (2000)*. ELTE, Budapest. 117-152.
- **Tóth Marianna (2002)** Clustering sounds of English in CV and VC phonology. Szakdolgozat, ELTE, Budapest.
- **Balogné Bérces Katalin (2004)** Connected speech phenomena in Strict CV phonology. In: Varga László (ed.) *The Even Yearbook 6 (2004)*. ELTE, Budapest: 1-10.
- **Csides Csaba (2004)** Bidirectional government in strict CV: Evidence from English. *SOAS Working Papers in Linguistics and Phonetics 13*: 81-126.

Ízelítő az angol nyelv magyarországi CV-fonológias elemzéseiből 2:

- **Balogné Bérces Katalin (2006) Strict CV Phonology and the English Cross-Word Puzzle. PhD disszertáció, ELTE, Budapest.**
- **Csides Csaba (2006) Bidirectional Government in CV Phonology. PhD disszertáció, ELTE, Budapest.**
- **Kristó László (2006) Synthetic and Analytic Suffixation in Old and Middle English. PhD disszertáció, ELTE, Budapest.**
- **Csides Csaba (2007) A strict CV approach to consonant lenition: bidirectional government in English phonology. In: Issues in English Phonology. Special issue of Language Sciences: 177-202.**
- **Huber Dániel (2008) Velars and processes: Their treatment in phonological theory. PhD disszertáció. Budapest: ELTE.**
- **Csides Csaba (2008) Structural Relations and Government in Phonology. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller.**
- **Starčević Attila (védés előtt) Melodic representation in the CV/VC framework. PhD disszertáció. Budapest: ELTE.**